

Nederlandse monnik op een berg in Midden-Oosten

Opnieuw gestalte geven aan monastiek kloosterleven

Hij heet Jakob Willebrands – een verre neef van kardinaal Willebrands: de Arabieren noemen hem aboena (vader) Jakoeb. Hij zelf noemt zich: broeder Jakob. Hij stichtte een klooster(tje) bovenop de berg Netofa, vlakbij het Arabische dorp Deir Hanna, hemelsbreed een 30 km van Tiberias. Hij verblijft letterlijk en figuurlijk tussen joden en Arabieren.

door J. M. SNOEK

's Morgens regent het flink; dan is de tocht niet te doen. Tegen de middag klaart de lucht gelukkig op. Ik neem de middag-bus (er rijden er 3 per dag) naar Deir Hanna, stap vlak voor het dorp uit en begin de berg te bestijgen. Tiberias ligt 200 m. beneden de zeespiegel, de top van Netofa 521 m. er boven. Zoveel meters hoef ik gelukkig niet te klimmen, want de bus heeft al heel wat gedaan. Toch blijft het een hele inspanning.

Boven op de berg heb je aan de ene kant uitzicht op de zee van Tiberias, de berg Hermon en alles wat er tussen ligt. Als je de andere kant uit kijkt, kun je bij helder weer in de verte de Middellandse Zee zien liggen. In de omliggende dalen en op de berghellingen: zowel Arabische dorpen als joodse nederzettingen. Een overweldigend panorama. Maar dáárvóór heb ik de tocht niet ondernomen.

Op de top van de berg staan een paar simpele gebouwtjes: het dagverblijf, het gastenverblijf, een bibliotheek; ook een kapel die gebouwd is boven een grot; buitengewoon mooi. Jakob en zijn vriend, broeder Thoma, begonnen hier in 1967, twee weken na de zesdaagse oorlog. Er zijn nu drie novieten (kandidaten) die overwegen toe te treden. Bovendien zijn er drie gasten voor een verblijf van langere tijd. Ieder heeft zijn eigen taak.

Het ideaal

Jakob Willebrands (1918) trad in 1936 in in de orde van de Trappisten te Aundert. In 1960 ging hij, met toestemming van zijn overste, voor een jaar naar Rome om zich voor te bereiden op vestiging in Israël. Hij besloot om van de Rooms-Katholieke over te gaan naar de Grieks-Katholieke Kerk, die wel het gezag van de paus erkent, maar de Oosterse liturgie volgt. Het is een belangrijke Kerk in het Midden-Oosten: in Israël zijn praktisch alle leden (rond 30.000) Palestijn.

Waarom deze vestiging in Israël en overgang naar een andere Kerk? Jakob Willebrands brengt dat als volgt onder woorden: "Het is mijn ideaal om het avontuur van het monastieke (klooster-)leven opnieuw gestalte te geven in het Midden-Oosten, en wel te midden van het joodse volk dat tot onze vreugde terugkwam naar het eigen land, als-

maar ik geloof niet dat zij een exclusief recht op het land hebben. Veeleer zie ik het feit dat er ook grote minderheden van niet-joden gebleven zijn als een weldaad, ook voor de joden: dat schept een pluriformiteit die erkend dient te worden. Deze minderheden bezitten culturele waarden – bijv. kennis van de natuur – die aan allen ten goede kunnen komen".

Het gesprek komt op de grieven aan Palestijnse kant. "Een derde van de bevolking van Deir Hanna bestaat uit 'displaced persons'", aldus Jakob Willebrands. "In 1948 verloren ze hun grond en ze mochten er niet naar terug, ook niet om olijven te oogsten. Bovendien is, na 1948, een groot deel van de landbouwgrond van Deir Hanna geconfisceerd, zodat de vroegere eigenaars nu in fabrieken in Haifa werken en iedere dag het hele eind op en neer moeten.

Galilea moest 'verjoodst' worden (de term is afkomstig van de

Jakob Willebrands: "Bij alle liefde voor het joodse volk gaat mijn basissympathie nu uit naar de Palestijnen" (foto Van Hassel b.v.)

maar ik geloof niet dat zij een exclusief recht op het land hebben. Veeleer zie ik het feit dat er ook grote minderheden van niet-joden gebleven zijn als een weldaad, ook voor de joden: dat schept een pluriformiteit die erkend dient te worden. Deze minderheden bezitten culturele waarden – bijv. kennis van de natuur – die aan allen ten goede kunnen komen".

Israëliische autoriteiten). Men onteigende de grond ten behoeve van nieuwe joodse nederzettingen, en daar heb ik op zichzelf niets tegen", aldus Jakob. "Maar het geschiedde zonder enig overleg en zonder de bevolking hulp te verlenen, bijv. met het opzetten van kleine lokale industrieën."

Uitverkoren volk

We spreken over de christelijke visie op het joodse volk. Vader Jakob wijst de z.g. substitutietheologie (als zou de Kerk in de plaats van het joodse volk zijn gekomen) af. "God is getrouw; ze zijn en blijven het uitverkoren volk; al acht ik onze verkiezing als christenen niet minder dan de hunne. "Maar", zo vervolgt hij, "de christenen hier (de Palestijnse christenen dus) delen in het geheimnis van het joodse volk. Nogmaals: deze gemeenten zijn de voortzetting van de oude, apostolische Kerk. Stellig is de meerderheid van de joden op het platteland in de eerste eeuwen christen geweest. Men vindt daarvoor ook aanwijzingen in onze liturgie. Het gebed van schuld belijden is duidelijk van joodse oorsprong."

We komen terug op de plaats van het joodse volk in Gods heilsplan. "God heeft alle midelen in zijn hand om mensen tot zich te trekken. Dat mogen wij afwachten. Christus is het centrum van de hele mensheid; dat wil nog niet zeggen dat de zichtbare kerk er naar moet streven, het centrum te worden."

Vader Jakob vervolgt: De menswording van Christus, God zelf die in Hem naar ons toekomt; ja, ik hoop dat ze (de joden) dat nog eens vinden. Maar het ligt in Gods hand. Op niet-religieuze scholen geeft men een positief beeld van Christus en van zijn leer: de bergrede, en Mattheüs 25 ('Ik was hongerig...'). Men zet zich wel af tegen de christelijke praktijk."

De toekomst

"Israël kan op den duur niet ontkomen aan onderhandelingen met Arafat", vindt mijn gastheer. "Een Palestijnse staat, gedemilitariseerd – maar ook Israël kan dan demilitariseren – en met open grenzen, waarin ook plaats is voor een joodse minderheid, daargaat het op aan."

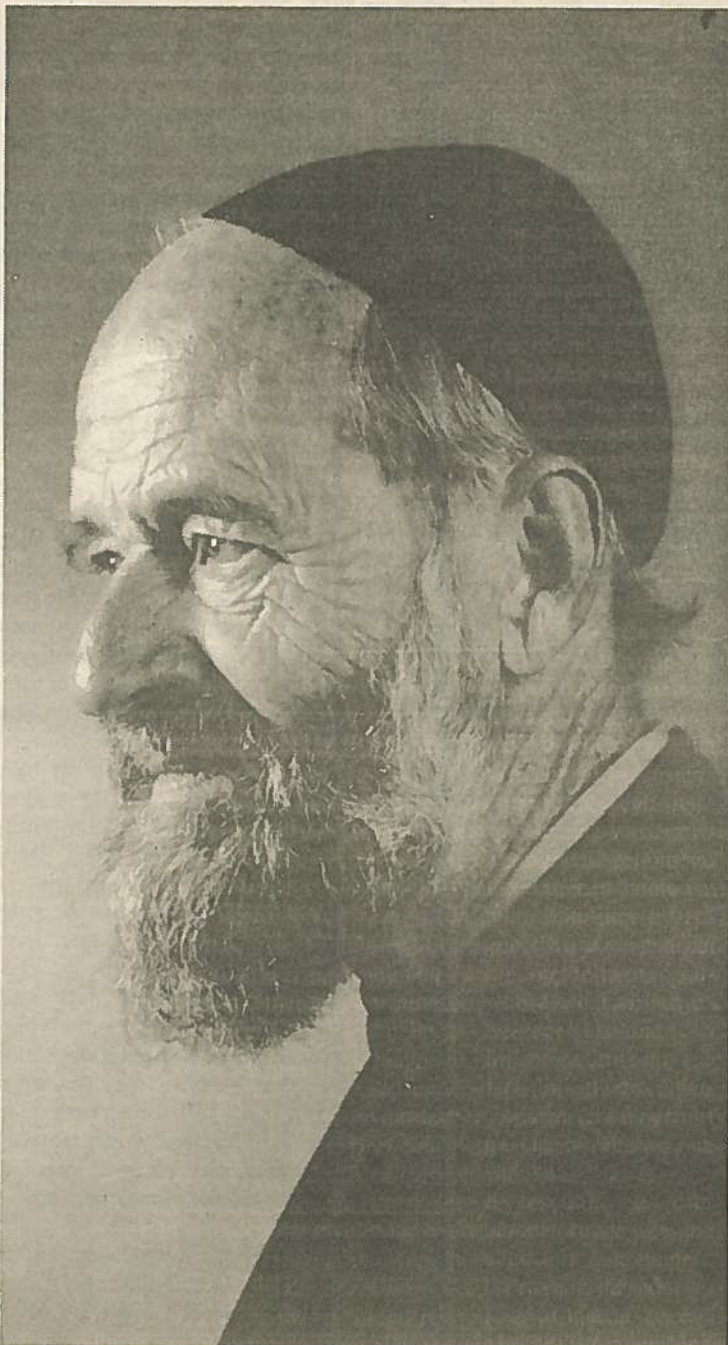
En de Palestijnse minderheid in Israël? "Helaas besteedt de overheid te weinig zorg aan hun economische ontwikkeling; de weg naar de nabij gelegen kleine joodse nederzetting is prachtig, maar kostte dan ook miljoenen. De weg naar het Arabische stadje Sahnin (20.000 inwoners) daarentegen is verwaarloosd."

Vader Willebrands citeert met instemming een woord van de vroegere Israëlische president Ben Zvi: "We moeten de minderheden in staat stellen hun bijdrage te leveren aan het leven van de staat, en we moeten hen maken tot partners bij de opbouw ervan." Jakob voelt zich verbonden zowel met joden als met Palestijnen. "Ik ben bedroefd over de dood van een joodse militair die onlangs omkwam in de Gaza-strook; ik kende hem persoonlijk. Maar, bij alle liefde voor het joodse volk gaat mijn basissympathie toch uit naar de Palestijnen, want die worden nu onderdrukt."

"Lijd je onder de spanning van het tussen de twee fronten zitten?" vraag ik. Zijn antwoord is: "Ik lijd eronder als ik zie dat mensen er onder door gaan en er geen oplossing geboden wordt. De onmacht ten opzichte van de nood van anderen, daar lijd ik onder." Toch is broeder Jakob vol hoop: "Uit deze crisis zal iets goeds voortkomen. Dan zal er een grote taak weggelegd zijn voor de christen-Palestijnse minderheid in Israël."

We praten nog verder over de noodzaak om te streven naar een evenwicht tussen *spiritualiteit* (de verticale lijn: gebed, bijbel lezen, de stilte) en *engagement* (de horizontale lijn: betrokkenheid bij de wereld waarin we leven). Die tweeheid is bij vader Jakob vlees en bloed geworden.

Ds. J. M. Snoek, emerituspredikant te Rotterdam, is onlangs een paar weken in Israël geweest. In enkele artikelen geeft hij iets door van de gesprekken die hij voerde met oude vrienden en bekenden.

Het begin

We ontbijten, en dan is er alle tijd voor een rustig gesprek. Vader Jakob vertelt over het moeilijke begin. Hij kwam aan in Israël in het jaar 1961; kort daarop leerden we elkaar kennen: hij woonde toen nog in Nazareth, wij (mijn gezin en ik) in Tiberias.

Zes jaar duurde het eer er een geschikte plaats gevonden was en de Israëlische autoriteiten toestemming gaven: eerst wilde men niet nog een klooster; "op een eenzame plaats" leek verdacht en men vreesde dat er zendingsactiviteiten ontwikkeld zouden worden. Maar het wantrouwen werd overwonnen en de toestemming kwam.

Het begin was uiterst moeilijk: alles moest de berg op gesleept worden, ook het benodigde water. Nu beschikt men over drie gemetselde regenputten, maar bij een droge zomer is dat niet voldoende en moet er drie maal per week water gehaald worden. Er is geen verharde weg naar de top, wel een pad, en men beschikt over een jeep. Er is (Jakob zegt: "gelukkig!") geen telefoon, geen waterleiding, geen electriciteit; uiteraard ook geen televisie. Wel een radio op batterijen.

Pluriformiteit

Jakob zegt: "Ik ben blij met de terugkomst van het joodse volk,